

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լ Ր Ե Գ Ի Ր

ԲԱՂԵՔԵԿԱՆ, ԵՕԳԵՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԵԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՆԻՏՐԵԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ շաբաթ 100: Վեցամսեայ գին շաբաթ 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ տարաբարակ գումարներ մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտել տրուի:
Այս Լրագիրը ամեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պոլսէն գուրա գացած Լրագիրներուն փոխարին ծախք տուողին քիչ է:
Իր շաբաթ համար չուր մը հրատարակեց ուրիշ ցիտի ջնարկ տողին 40 փարսյ:
Երասխի գրող ծանուցումը ձրի է: Գուրաքին եկած նամակներուն փոխարին ծախք իրենց ցիտի ջնարկ:

ԲԱՂԵՔԵԿԱՆ

Ն Ե Ր Բ Ի Ն Լ ՈՒ Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Վեհափառ արքային արգելոյթ թղթատուութեան հանդէսը սկսեցաւ անցեալ կիրակի Լուսինատարու հայրաքաղաք հոգեւոր ընդարձակ դաշտին երեսը ուր մեծածախս պատրաստութիւններ արդէն տեսնուած էր թէ վեհափառ արքային և իւր պալատականներուն թէ նախարարներուն թէ հրաւիրուելիք աւելն աղագոյ գլխավորներուն, թէ դեսպաններուն և թէ արքայազուն իշխանաց հետ մէկ տեղ թղթատուութիւն տան հազարի չափ տալոյց բնակութեան նը համար. այս տալոյց ամէն մէկին մէկ մէկ ձեռք հանգեցնւ. մէկ մէկ անկողին և հարկերական դուռուց ալ արքունի գանձէն տարբեր կը տրուի իւր: Լրդէն շատ երեւելի անձինք կարգ կարգ հրաւիրուեցան այս հանգեւնի և ըստ արժանւոյն մեծարուեցան: Հինգշաբթի օրուան համար ալ դեռ պահները հրաւիրուեցան փառաւոր հայկերոյ թի մը սքանչելի կերպով զարդարուած վրանի մը ներքեւ: Երբ ալ մայրաքաղաքի մէջ գտնուած Պատրիարքներուն և երեւելի եկեղեցականներուն էր այս պատիւը: Ամենահեղ արքայն մինչեւ անգամ իւր հաւատարմութեան զաւկներն ալ միտքէ չհանելով անոնք ալ հրաւիրուեցաւ քարհանձեցաւ, ուստի ամէն աղագոյ գլխացին աշակերտներն ալ զատ զատ օր պիտի երթան նախ օրհնելու անոր պատուական անունը և քաղցրածայն երգերով շնորհաւորելու արքայազուն իշխանաց այս թղթատուութեան հանգեւնի և յետոյ վայելելու իրենց համար յատկապէս պատրաստուած սեղանը: Սեր դըրբողներուն աշակերտներուն համար սրտուած է երկուշաբթի և երեքշաբթի:

Այս հանգեւնի 12 օր պիտի տեւէ և այս միջոցին ցերեկները մէկ կերպ գիշերները մէկ ուրիշ կերպ զանազան զուարճալի խաղերով և զմայելի լուսավորութիւններով պիտի զուարճանան անխնայիր վեհափառ արքային բոլոր հաւատարմները: Եւ արքայազուն իշխանաց թղթատուութեան արարողութիւնն ալ վերջին օրը պիտի կատարուի:

Քիւրտիստանի ապստամբութիւնը գլխավոր վերջուեցուն մշտնջենաւոր յիշատակ մը ըլլալու հաւանք վեհափառ արքային հրաման ըրաւ որ խել մը այս յաղթութեանը յարմար և խորհրդաւոր նը շաններ շինուին փողերանոցը որ քիւրտերուն գէմ գալոյց և քաղութեամբ պատերազմող զօրապետներուն պարգեւ տրուի այս նշաններէն. մէկ հատ ալ բարձրադասիւ փոխարքային տրուի պիտի:

Հեղինակաւոր կառավարութեան գործողութիւնն օտմանեան տեղութեան ծովերուն վրայ երեքշաբթիէն սկսեցաւ ալ չի պիտի պարտի, որովհետեւ այս բանին համար անցեալները մէկ ամսուան ժամանակ տրուեցաւ նէ՛ այն ժամանակը ընդաւ:

Վեհափառ արքայն հրաման իրկեր էր վստահաբար Հայկական փառաքանի որ թղթատուութեան հանգեւնին ներկայ գտնուելու համար նաւատորմողը Սեւ լանիկ ձգէ ու մայրաքաղաքը գառնայ, անոր համար վստահաբար ծովապետն ալ անցեալ շաբաթ իրկուան երէց շաբաթուոյ հոս հասաւ:

Հանգեւնի լմնալէն ետքը վերստին պիտի երթայ գտնայ նաւատորմողը և քանի մը երեւելի նաւա հանգիստները հանգիստելէն ետեւ նաւատորմողով մայրաքաղաքս պիտի գառնայ:

Երկուշաբթի ցերեկուան ժամը տասնին ջուրերը Վաղարշապատ կոչուած տեղը հրդեհ մը պատահեցաւ և այն տեղ միայն քանի մը խաւով արելով մարեցաւ:

Մայրաքաղաքէս Լոյսինքն բաները փիլիսոփայ

կոչուած կառքերը արդէն սկսեցաւ եւ բաները և յիշեալ քաղաքէն կը գրեն որ շատ ծամբարդներ հաւանք են հոս այս կառքերով և շատ ալ գոհ եղեր են ասանկ մէկ հանգիստ ծամբարդութեան մը:

Երեւոյ շաբթու տեղութեան 6 իրկուանը Օրթոգիւղ Լուսինատու գիւղի թղթատուութեան միջոցաւ յայն նաւատարին մէկը, առանց լապտերի իւր տունը դարձած ժամանակը, գրեթէ՛ երեքին կամ չորսին ժամանակները, այն կողմը զաւթիէն կողմանէ գտնուած ծեր թիւրքի Լուսինատու խաւովն կը հանգիստի. խաւաւը այս ժամանակ առանց լապտերի ուրիշ կողմէս ըսելով անոր՝ կը դարձնէ և կը բերէ այն տեղը Խաւովն կը յանձնէ, ու ինքն ալ այն տեղ կ'իջնայ կը մեռնի, կասկածի կ'երթան թէ նաւատարը ծանաղարհին հետեւ եկած ժամանակը գոցէ խաւովն բան մը բրած ըլլայ, բայց թէ որ ընելու ըլլար ինչու համար չպիտի փախչէր. վասն զի խաւաւը այնքան արի մէկը չէր կ'ըսեն, այլ իւր թէ հոգին տուէր առանց հոգիի կը պարտէր մէկ մարդ մը. ինչ է և ինչ առաւօտուն ալ չէ ընտելութիւններ ընելով բժիշկ բերին՝ ցրցունել տուին, մարմինն վրայ ամենեւին նշան մը չէ տեսնուած կ'ըսուի. Ի վերայ այս ամենայնի իրենց գլխուն ալ նաւատարը թող տալ չէր ըլլար, ուստի թեւեւը կապեցին զաւթիէն ինչեղացին, որ հարկ եղած քննութիւններ ընեն. սոմնք ալ կ'ըսեն թէ նաւատարը կրակոտ մարդ մը ըլլալուն հետք է ծեծած կամ մէկ փառիւկ տեղին սատարի զարկած ըլլայ, հիմա բանը մը նայ բարձրադաս գառնը. թէ որ յիշուի այս մարդը այն նաւատարին վրայ մը չէ բրած նէ՛ այս մահը երկու բանի կը տրուի. կամ չարիէն աւելի աֆիմ գործածեցուն, և կամ կաթնուածի:

Օգոստոսի 31 ին Հեղինակաւոր կառավարութեան արտաքին գործոց արշտանաւոր Պ. Քոչեթի միջոցաւ երբ անտէն մեռեր և հետեւեալ օրը թաղման հանգեւնի կատարուէր է. ասանկ ըստ մը կը բերէ Բաղնիքէ Սէթերի կոչուած գերմանիայ շաբաթուր:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂՂԻԱ: Պաշտոնային մեծ գաղտնաստանապետ նախարարը 1845 թուին մէջ բոլոր Պաշտոնային գաղտնաստաններուն եղած գաղտնաստաններուն յուշակը այս տարի յուլիս ամսին վերջը թաղուարին ներկայացայ: Այս յուշակին մէջէն միայն անձնաստաններուն վրայը եղած տեղեկութիւնը և հաշիւները հոս գնեմք, որովհետեւ կարելի էր փոխադրուի յայն խորհրդածութեան տեղի կուտայ:

11.040 Սեւեղի յուշակ տրուած էր գաղտնաստաններուն, ասանց մահուանը պատճառը քննելու համար. որովհետեւ կասկած վերցնելու տեղ ունէր: Քննութեամբ հասկըցուեցաւ որ ասանց մէջէն 6.908 հոգին այլ և այլ պատահանքներով մեռեր են. 1.057 հոգին յանկարծակի մեռեր են բընական կերպով, և 3.084 հոգին իրենք զիրենք ըստաններ են:

Այս 3.084 անձնաստաններէն 2.332 հոգին էրիկ մարդ են, որ ըսել է՝ հարկւրին 76. 725 հոգին ալ կ'ընիկ մարդ են. այսինքն՝ հարկւրին 24: 17 յրիկ մարդ և 4 կ'ընիկ մարդ՝ տակաւին 16 տարին հասած չէին: Սէթերին 7, 8 և 10 տարուան տղայ ալ կար. 123 հոգի 16 էն մինչեւ 21 տարեկան էին. 462 հոգի 20 էն մինչեւ 30 տարեկան. 1204, 30 էն մինչեւ 50. 945 հոգի 50 էն մինչեւ 70. 203, 70 էն մինչեւ 80: 41 հոգի 80 էն անցած. մէջերին 89 տարեկան գտնուիլը նշանակուած չէ:

Անձնաստանութիւնները ամսոյ վրայ բաժնելու ըլլանք նէ՛ ասանկ կը գտնենք: 922 հոգի ամբողջան յունիս՝ յուլիս և օգոստոս ամիսներուն մէջ:

861 հոգի գարնան մարտ՝ ապրիլ և մայիս ամիսներուն մէջ: 756 հոգի՝ աշնան սեպտեմբեր՝ հոկտեմբեր և նոյեմբեր ամիսներուն մէջ, և 545 հոգի՝ ձմեռուան դեկտեմբեր՝ յունիս և փետրուար ամիսներուն մէջ:

Իսկ տեղ տեղ բերելով կը գտնենք որ անձնաստաններուն շատը 30 տարուանէն մինչեւ 50 տարեկան էրիկ մարդիկ են, և անձնաստանութիւն շատ եղած ժամանակը տարուան տար ամիսներն են:

Անձնաստաններուն իրենք զիրենք մեռցնելու սովորական եղանակին՝ որ խիստ շատ գործածուած է, տա երկուքս են. ինքզինքը կ'սկսէ, կամ ջուրը նետուիլ խեղդուիլ: 1845 ին՝ իրենք զիրենք կ'սկսէ լով մեռնողներ եղեր են 1110 հոգի. և ջուրը խեղդուողներ՝ 995 հոգի: 432 հոգի՝ հրդեհով իրենք զիրենք մեռցուցեր են. և 213 հոգի՝ սենեկի մէջ ամուսն փառելով և ամէն կողմի ծակերը գոցելով՝ անանկ մեռեր են: Ամուսնի գործընթացը մեռնողներուն շատը փառելու մօտ տեղերն են:

Անձնաստանութեան պատճառները ամէն տարի գրեթէ մի և նոյն են. որ են սրտի տագնապ. նախանձ. անառակութեան հետեւած գէշութիւններ. աղքատութիւն. բազմի ծախարդութիւն. տան մէջ պատահած կռիւ և խռովութիւն. և բընական հիւանդութիւններէ աղատելու փախար. մանաւանդ՝ երբ որ երկուքս և անբժշկելի հիւանդութեան մը ինչալու ըլլայ նէ:

Այս հաշիւներու մէջ փախարէր էր այն ալ գտնել թէ որ կրօնքէն քանի հոգի անձնաստան եղեր են: Անհաւատներուն մէջ, և աշխարհային չափ հաւ կամ գիտման մը համար իր խղճին դէմ հաւատը կեղծողներուն մէջ անձնաստան շատ պիտի գտնուի: Խղճմանքին խղճը և կշտամբութիւնը ամէն բարեւ քաղելու դիւրին բան չէ. տղայութեան տանէն ստիպած և դաւանած հաւատքին շնորհիւ կամ ծուռ ըլլալն ալ աղէկ մը չի հասկըցած անիկայ ուրանալ և օտար հաւատքի մը ետեւէ ինչալ. և ետքը մարդութեան մէջ ինչալ ըլլալը հասկընալով ալ կամ ապրուստէն չի կրնալ զատուիլ, կամ ամբարտաւանութեամբ ետ գառնալու ամբնալով հոս կապուած մնալ, թէթեւ տաղնալ չէ: Ասանկ ներք իրենք զիրենք միւլթարելու ծամբայ կը գտնեն ալ նէ՛ իրիջներուն կողմէն ինչ նեղութիւն քաղելնին երեսներուն գտնել և օրէ օր հալելին կը ջրը ջրեն:

Աշխարհային մէջ մարդոյս քաղած նեղութիւնները անուշընտը՝ երկնային միւլթարութիւնն է. անիկայ ալ սուրը հաւատքը կը ստիպեցնէ: Հաւատքէ դուրի եղողները այսպիսի միւլթարութեան ալ դուրի կ'ըլլան. նեղութեան դիմանալու բան մը չեն ունենար որ իրենց ուժ տայ. այն յոյսը չունին որ թէ որ համբերութեամբ այն նեղութիւնները կրեն և Աստուծոյ շնորհակալ ըլլան նէ՛ հանգեւնի ձեռք աշխարհքը անոր արդիւնքը յաւիտեան պիտի վայելեն: Աստի աշխարհքի մը գըլթնուն ծանրանայ նէ՛ յուսահատութիւնը զիրենք կը պաշարէ. աշխարհքէ աղատելուն ճարը կը նային:

Պաշտոնային օրաքի մը ասոր ճիշդ հաշիւը չէր կրնար տալ. քանզի ամէն մէկ բնակիչներուն ինչ հաւատքի հետեւիլը ճշդիւ գիտնալու միջոց մը չի կայ: Բայց ըսածիս ճշմարտութեանը ուրիշ տարեկան մէջ անձնաստան եղողներուն համարները տաճիկ տեղութեան տակ գտնուած անձնաստաններուն կրնանք ըսել թէ տասնապատիկն է. այսինքն՝ տաճիկին հոյը 10 տարին հաղիւ թէ 3.084 հոգի գտնուի ինքզինքը մեռցնող: Երբեք անձնաստաններ կը գտնուին. բայց դիմամբ չէ, դիպուածով է. ինչպէս անցածները ինքնիմա գաւառին խաւով գիւղը, որ Լրմաշու հիւսիսային կողմն է մէկ ժամ հեռու, 18 կամ 20 տարեկան երիտասարդ մը հրաքանը ընցնելէն ետքը կայծահանը (իւստ թէթիկը)

բացառաւ ընտրել չինականութիւն միայն (չուպուիս) տեղը անցնելն իրեն հրապարակելու քաջանքը և մէջի գընդ տակները երկրաւարդին փոքր կը լեցուին. անոր վըրայ 24 ժամ հապիւ կ'անցնէր երկրաւարդը կը մեռնէր: Այսինքն անձնատարութիւն չէն սեպուելի, ուրովհետեւ խորհրդով եղած բաներ չեն:

ԱՆԳՂԻԱ: Երբեք հարկւր տարիի մօտ է որ ինչ կիկիկի կառավարութիւնը երեւելի պաշտօնատաւ բաց ընտրութեան մէջ կրօնից խորութիւն կը նստէր. մէկ մարդ մը անկէքան եկեղեցւոյ անդամներէն չըլլար նէ, անկիւղ արքան խեղաղի և բանիբուն մարդ ըլլար ալ նէ անոր քաղաքական պաշտօն չէին տար: Այն ատենները խղճի մօտայ աղատութիւն ալ չի կար. ատեն ատեն անկէքան չեղողներուն դէմ հաղածու մ'ալ կ'եղէր: 15 կամ 20 տարի մը կայ որ խղճի մօտայ աղատութիւնը մէջերնին մտած է. ընկերութեան և քաղաքի և ազգի մէջ խռովութիւն և շփոթ չի սերմանելու պայմանաւ ամէն մարդ որ հաւատարմի որ խեղքը պառկի նէ՝ կրնայ անոր հետեւել. բայց իր զուակը անգամ չի կրնար բռնադատել որ իր հաւատարմի հետեւի: Թէպէտ այս այս պէս եղաւ, բայց տակաւին օտարահաւատ մարդիկ կը տեղութեան գործերու չէին բանեցընէր. դուրսէն անանկ կարծելով թէ՝ եկեղեցիականութիւնը խեղքի պաշտօններէն կ'ազատէ, և հերետիկոսի մը և անհաւատի մը համար՝ խեղքի պաշտօնը վրայ ընկէ՝ չի կայ ըսողներուն խօսքին գայթակղելով, և ասանկ ըսողներուն հաւատարմի վրայ կ'առնէր ընկելով:

Այն որ է նէ, ինկիկիկ արգարտէր և խեղքի տղան այս կարծիքս ըստ մեծի մասին վերցած է: Այս տարի բաւրաւեցի անգամ ըլլալուներուն մէջը Պ. Ա. խօսելով Ռօսիայի ալ առաջարկուեցաւ, որ ինչպէս որ յայտնի է, ազգաւ և կրօնաբ. հրեայ է, և Պերմանիայի Բարիկադէր ըստած հրեայներուն պէս հաւատարմ թեթեւեղութեամբ հրեայներէն ալ չէ: Ինկիկիկ օրագրերը ասոր այս պաշտօնին համար առաջարկուեցան վրայ իրարու հակառակ կարծիքներու ինկան, իրարու դէմ գրել սկսան. ամենք իմեղէն որ Պ. Ա. Ռօսիայը ընտրուի. ամենք դէմ կը կենային: Սքեմալը օրագրի կ'ըսէ. « 25 մի որ Պ. Ա. Ռօսիայը իր բոլոր ջանքով պիտի աշխատի ազգը քրիստոնէական հաւատքէն դատելու. և մեր հայրենի հաւատքին հիմը մեր մարմին մէջէն քակելու. որովհետեւ անկիւղ մեր հաւատքը սնտախաղաղութեան տեղ է դրել: Յիշուի այս նպատակի հաւանքը համար ուղղակի ճամբայ պիտի չի բռնէ, բայց շատ ուղղակի պիտի բանեցընէ, խտրական ճամբայներ պիտի բռնէ, քրիստոնէից մէջ անմիաբանութիւն և հակառակութիւն պիտի սերմանէ. ճշմարիտ հաւատքի վրայ հաստատուն կեցողներուն դէմ պիտի զօրացնէ արանդաւորները, անոնց փառապաշտութիւնը գրգռելով: Այսինքն ըսելէն ետքը «սքեմալը» օրագրի կ'ըսէ. Պ. Ա. Ռօսիային ընտրութեան հաւանութիւնն տուողները իրաւունք չեն ունենար պահարկելու այն ազգահայտնայինները, որ ստակ վատարկելու համար ամենեւին խիղճ չեն ընէր Քրիստոսի խաչին վրայ կոխելով և Քրիստոսի պատկերին թըքելով ճաբօն մանելու: Սքեմալը քրեմալ օրագրի վրայ կարծիքին վրայ չէ: Այս ըստ խօսքերէն կ'երեւի որ Պ. Ա. Ռօսիային և ուրիշ հրեայներուն կամ անկէքան չեղող քրիստոնէայներուն ընտրութեանը առաջը առնելու համար ու մանք անկէքանները գրգռել են: Այս եղանակը կ'ըսէ յիշեալ օրագրի, հին և գէշ նախապաշարմունքները նորէն երեւան կը հանէ. և ասիկէ կ'երեւի կ'ըսէ, որ ասանկ գէշ բանեցընել ուղղութեան դատար անիրաւ է. և իրենք կեղծաւորութեան աւելի մօտ են: Եւ յիշուի, թէ որ ընտրութեան մէջ հաւատքի քննութիւնն ալ ըլլայ անանկ պաշտօնի վրայ, որ հաւատքի վերաբերութիւն մը չունի, այն պաշտօնին համար ուղղ մարդը կը հարկադրի (թէ որ խղճմանքին ձայնը մէկը ձգէ նէ), այն պաշտօնին համար պէտք եղած հաւատքը քննուելի կը կեղծէ. որով կառավարութեան երեւելի պաշտօնները անխիղճ և կեղծաւոր մարդոց ձեռքը անցնելու կարգ կ'ընայ. և պատուայ արժանի մէկ երեւելի մը իր կոթիքը և հաւատքը ձգելով անկէքան եկեղեցին ընդունի նէ՝ չի կրնար ճանչցուիլ թէ այն մարդը յիշուի այն եկեղեցին ուղղափառ կարծելով մի անոր յարեցաւ, թէ կեղծաւորութիւն էր մի ըրածը: Այն և իցէ. ողջամիտ կողմնին խօսքը քաղէ. Պ. Ա. Ռօսիայը հրեայ միաւրով ինկիկիկ բաւրաւեցի անգամ ընտրուեցաւ:

— Սքեմալը քրեմալ. անգղիական օրագրին մէջ հետեւեալ տուրի գրուած է:

« Այն տարի մէկ մեծ անապատէն անցնելով մինչեւ Պիր Իսմայիլ ըստած տեղը կ'երթայ. անկէց Քոստօֆանի ճամբան կը բռնէ, և այն ճամբով Հապէշտան կը մտնէ: Այս կարաւանի ճամբայ

երկը՝ յուշի ամայն վերջերը կ'ընայ. և այս տարի զինուորական ընթացք մըն ալ պիտի ունենայ, հետեւին եօթն կամ ութը հարիւր զինուոր, և թնդանութեամբ (թօնի) զօրք, և քանի մըն ալ Նոսիլիայի արտոգներ, ասոնց ամենուն ալ կառաւարդ պիտի ըլլան քանի մը Ֆուստըը հրամանաւարներ. և հետեւին նոյն ազգէն քանի մըն ալ բնական պատմութեան հմուտ իմաստուններ պիտի խառնուին: Յայտնի է որ այս ճանապարհորդութեան նպատակը՝ Հապէշտանի մէջ զինուորական կայանք մը և Ֆուստըըներու համար հաստատուն բնակարան մը հիմնել է: Այն ալ յայտնի է որ Ֆուստըը հոն ոտք կոխելով կամայ կամայ հապէշները Ֆուստըը ընելու ճամբան պիտի մըտնէ: Բայց ասոնց այս անգամի ընելու արշաւանքին յաջողութիւնը շատ երկրայելի է: Կ'երեւի որ այն անբեր և անապատ երկիրներէն անցնելու համար ծաւնոր դժուարութիւններ պիտի քաջէ: Ինչ որ է նէ՝ այս ալ մէկ նոր ապացոյց մըն է՝ որ Ֆուստըըները Նիքիկիկ հիւսիսային կողմը հաստատութիւն գրտնել և զօրանալ կ'ուզեն: »

— () Դոստոս 9 ին Ենոպէն գրուած գիրքերը վաճառականութեան վրայօք ձախորդ ըլլալու կուտան: Յորենի վաճառականներուն շատը անանկայեր (միւհլիւլ ելեր) են. և կ'երեւի որ ուրիշ շատեր ալ կան որ այն գէշութեան մէջ ինչոք վտանգ են: Յորենի գիրք կ'արդիւնէ այս գէշութեան պատճառ, և այս գէշութիւնն պիտի ելելնայ ալ վաճառականաց վրայ, որովհետեւ մինչեւ հիմա եղածին պատճառը՝ Ինկիկիկութեան մէջ ցորենին գիրք վար ինչնալ, և վար գնով անգամ առաջիւ չափ չմիտուիլ է: Այս ասանկ իրենց հինգ հարիւր կ'արդ նաւ գուցէ քանի մի հատ ելել կամ պահա, ամենքն ալ ցորենով և ուրիշ հետեղէններով բեռնաւորած, Ենոպէ հասած կամ համեմու վրայ են: Այս պարագայներուն համար վաճառականաց ժողովատեղը կամ պօստան նեղութեան մէջ, ստակին գինը 100 ին մինչեւ 86 3/4 վար ինչած է:

Նիւ Եօրքէն եկած ըւրբերն ալ վաճառականաց վիճակին ապահովութիւնն ջրընող ըւրբեր չեն: Հետեղէններուն գինը վար ինչնալ Նիւպոպիք իրենց նամակներով ամերիկացւոց իմացունելէն ետքն ալ տակաւին Նիւ Եօրքից չեն դադարած Նիւպոպ հետեղէնով լեցուն նաւեր խրկելու: Թէ որ այս բաներս որու վրայ կուգան. անոնք չընդունին և ետ դարձնելու ըլլան նէ, Նիւ Եօրք գրտնալ վաճառականաց մէջ ալ անանկացող շատ կ'ըլլայ:

ՌՈՒՍԻԱ: Բազան քաղաքը յունիսի 22 ին մէկ ահագին կրակ մը եղաւ. և 165 տուն այրեցան: Վ. հապառ կայսրը ասիկայ ըսածին պէս շուտով մը 47,000 արծաթ ուսպիլ խրկեց. որոց 25,000 ը կրակէն վնաս կրողներուն պիտի բաժնուի, որ իրենց խառ հապառ պիտոյքը հոգալու համար նեղութիւն չբաշեն, և 22,000 ուսպիլն ալ տուն շինել ուղղութեան փոխ պիտի տրուի:

ԱՒՍԴԻԱ: Լազրիայի կայսերութեան բոլոր երկիրներուն բնակիչները 1843 թուին համարուելով ելեր են 36,098,330 հոգի. և ասոնց 504,900 հոգին զինուորական կրթութեան տակ մտած ծառայած են: Սէկ տարուան ընթացքը՝ Լազրիայի մէջ հինգ միլեօնէն աւելի տուն շինուել է, և եօթն միլեօնէն աւելի արհուր աւելցրել են:

ԲՐՈՒՍԻԱ: Պեռլին քաղաքը զինուորական կրթութեան մեծ քննութիւն մը պիտի ըլլայ. և այս քննութեան ներկայ գտնուելու համար Սպանիայէն ալ քանի մը երեւելի զինուորական հրամանատարներ և մէկ մեծ սպարապետ մը կանչուած են:

— Այս երկրի սովորութիւնն է որ երեք տարին անգամ մը բոլոր բնակչոց համարքը կ'առնուի: 1846 ին եղած հաշուով՝ 1080 քառակուսի մղն գետին ունեցող թագաւորութեան բնակիչներուն համարքը եղաւ 16,181,195 հոգի: Երեք տարի առաջ եղած հաշուէն 641,864 հոգի աւելի գրտնուել է: Այս բնակիչներուն մէջէն 11,682,228 մարդու բնակութիւնն դաշտերը և բաց տեղերն են. և 4,508,967 հոգին քաղաքները տուններու մէջ կը բնակին, և բոլոր Իրուսիայի մէջ գտնուած քաղաքներուն համարքն է 980: Այս քաղաքներուն մէջէն 12 հատը երեւելի և մեծ են. և ամենէն երեւելին է՝ Իրուսիայի թագաւորանիստ Պեռլին քաղաքը, որուն բնակիչներն են 408,502 հոգի: Պերլիցաւի բնակիչներն են 112,941 հոգի: Եւ Քոլոնիա՝ 95,802 բնակիչ: Եւ Քոնստանտինոպոլիս՝ 75,234 հոգի: Եւ Տանիք՝ 66,827 հոգի. և Սիստոպոլիս՝ 53,816 հոգի: Եւ քաղաքէլ՝ 27,557 հոգի: Եւ Գէդգէլին՝ 45,807 հոգի: Բօգէն 43,058 հոգի: Բօնտաւ

39,551 հոգի: Եւ Երեքիլ 38,249 հոգի: Պարմանտէ 34,932 հոգի: Այս հաշուի նոյնքով՝ Պեռլինու բնակիչները տարին 17,000 հոգի ելելնալու վրայ կ'ըլլան կոր. բայց այս ելելնալը ամէն ալ աղայք. նին շատաւրով եղած չէ. միայն 4,000 հոգիի չափ ասով ելելը կը գտնուի. մնացածները գուրտէն եկած և բնակութիւն հոն հաստատած մարդիկ են:

ԻՒԱԼԻԱ: Նեմէի տեղութեան կողմէն Պեռլու առաւ քաղաքը զօրք գալը, և հոսմայու կառավարութեան կողմանէ այն քաղաքին կառավարիչ Չաքքի կարգինալին ըրած յայտարարութիւնը և բողոքը անցած չաթութեւ հայաստան լրագրոյս միջոցաւը հրատարակեցինք. և այն ալ լսինք որ՝ Սառաւեայի վեհափառ թագաւորը Հոսմայու Պապին առանձին գրով ծանուցեր էր որ, երբ որ ուզէ նէ՝ կրնայ ուղղմին չափ զօրք և նաւ պատրաստ գտնել, հըռօնական երկիրները Լազրիայի դէմ պաշտպանելու համար:

Այսմալ Պապը զինքը ելելոք սիրելի ըրած է ի տալացւոց որովհետեւ ըրած բարեկարգութիւնը ամենն ալ ժողովրդեան օգտին համար է. ուստի ալ մենքն ալ ոգւով չափ պատրաստ են քաղաքական կառավարութեան աղատութեանը պաշտպան կենալու աւագրիացւոց անիրաւ յարձակմանը դէմ: Բայց բանը առանց խռովութեան լրմնալու համար՝ Պապը օտար տեղութեանց կողմէն Հոսմ գտնուող դեռ պաններուն բողոք ըրաւ: Պառնաղի գետոյս Պ. Ռօսիին մէկը հարցուցեր էր որ՝ Պառնաղի տեղութիւնը այս բանիս վրայ ի՞նչ ճամբայ պիտի բռնէ: Պ. Ռօսիս պատասխան տուել էր իր տեղութեանը կողմէն տուածի պէս, թէ բնաւ պիտի չի խառնուի այս բանիս մէջ, և հեռուէն դիտող պիտի ըլլայ բանին ելքը տեսնելու համար: Փարիզու բառլաւ մէկին մէջ արտաքին գործոց տեսուչ Պ. Կիզօն ալ այս երեւելի գիպուածոյս վրայ կատարեալ անհոգութիւն չըցաւ:

Բայց ինկիկիկ տեղութիւնը ամենայն ոգւով աշխատելու պատրաստ կ'երեւի, որ աւագրիացւոց ձեռքէն ազատ պահէ Իդալիա: Ինկիկիկ օրագիրները այս բանիս վրայ ուժով կը խօսին. և կառաւարութիւնն ալ անոնց ըսածը իրեն դիտմանը հաւանաւ գտնելով ի գործ պիտի դնէ: Այնք օրինակի համար՝ ինկիկիկ օրագրին հետեւեալ խօսքը դնեմք հոս:

« Սէկ ինկիկիկ մը՝ Լազրիայի տունը կործանման և օտար տեղութեան մը տակ ինչպիսի աղաւտեց Պեռլիայի դաշտը: Շիշու նոյն բանին եղած օրուանը տարեգարծն է որ ետքէն մեծցած և զօրացած այս կայսերութեան զօրքը յատուկ դիտմանը՝ Լազրիայի ամենէն աւելի անվտանգ ինքնակալին երկիրը յարձակեցան: Սէր այս օրագրի կարգացողները՝ աւագրիացւոց Պեռլուաւորի տիրելու ամեն պարագայներով տրոված են: Բօ գետը Լազրիայի և Հոսմայու երկիրները իրարմէ անանկ կերպով մը դրած է, որ յայտնի ըլլալով ամենեւին վեճ չլեցընէր: Բայց Լազրիայի տեղութիւնը առաջիւց եղած պայմանի մը զօրութեամբ իրաւունք ունի Պեռլուաւորի բերդը պահապան զօրք պահելու. թէպէտ Պեռլուաւոր քաղաքը բոլոր շրջակայ վիճակով Հոսմայու Պապին իշխանութեան տակն է: Եւ Լազրիա շատ զինուորական օգուտ կ'ունենայ. բայց Պեռլուաւոր քաղաքին վրայ ամենեւին իրաւունք չունենար. ինչպէս որ Վալդօնայի կամ Վալդօնայի վրայ ալ չունի: Սիտը կուգայ, որ նոյն գիշերը որ մէկ յանգուգն ապստամբութիւն մը պիտի երեւան ելեր Հոսմայու մէջ, շատ մը աւագրիացի զօրք ալ տահմանադրութեան դէպ ի Պեռլուաւոր ճամբայ ելան: Հոն հասան, և պատրաստ եղան որ աւելի դէպ ի հարաւ գտնէ: Հոսմայու մէջի ապստամբութիւնը ժամանակը չի հասած իւմացուեցաւ և առաջը առնուեցաւ. և թէպէտ ասոր վրայ աւագրիացւոց զօրքը հոն եկած ըլլալու պատճառ մը չունէին, բայց ոչ ետ գործան, ոչ ալ մէկ զինքն արգարացնելու ճամբայ մը բռնել մարքերին եկաւ: Վալդիս յաթիկը պարսպը գնաց. բայց ինք ետ չդարձաւ:

« () Դոստոս 11 ին՝ Սիւնու բնակիչն գիր եւ կաւ բերդապահին, որ քաղաքը մտնէ և գլխաւոր տեղերուն և քաղաքին գոններուն տիրէ: Որ ըսել է թէ՝ քաղաքը աւագրիացւոց իշխանութեանը տալ կը մոյցնէ: Երկու օր ետքը բերդականները սպառնալքներով և գէմերիս ուժ կրնայ կենալ ըսելու պէս վարմունքներով քաղաքին տիրելին: Հոսմաւալ Պապին իրենց զօրքերուն միայն այնքան թուրաւութիւն եղաւ, որ Պեռլուաւորի կառավարիչ կարգինալին պալատը պահօղ զօրքը ասոնցմէ ըլլան. բայց ասիկէ առաջ ուղեցին որ այս պաշտօնի ալ աւագրիացի զօրաքը տրուի: Բանտերուն պահպանութիւնն ալ տակաւին Պապին զօրաքը ձեռքն է: ասոնք մէկ դի առնեն նէ, ինչպէս Բալիա և Եօթի

Պէտքնայի ժողովը վճիռ րոտ էր՝ որ եօթն գաւառները որ տեղ բերդ և ամրոց կը շինեն և կ'աւարտեն նէ՝ հոն զօրք խրկուի. և այն բերդերը և ամրոցները փոքրնեն հիմնադրուի ընեն։ Թէ որ այս վճիռս ի գործ դնելու ելլեն նէ՝ եօթն գաւառներն ալ այս ընել պիտի չլծողուն. պատերազմին մէկ ուրիշ սկզբնաւորութիւնն ալ ասկէց պիտի փրթի։

ԱՓՐԻԿԷ։ Ինկիլիզի տէրութիւն կողմէն Ռիլիա նոսի մէջ պարտադր նաւախումբին ծովապետը՝ Վիլիքի Տահիւմի յուռած թագաւորութեան երկիրը երթալով, այն տեղի թագաւորը հաճեցուցեր է որ ինկիլիզի տէրութեան հետ առեւտուր ընելու վրայօք պայման և դաշինք մը ընէ։ Թագաւորը գիրը գրել տուեր է, և ինկիլիզի թագաւորին խրկելու ընծայները պատրաստելէն ետքը՝ անոնք ծովապետին ձեռքը յանձնելու համար ծովապետը քովը կանչել կուտայ։ Վիլիզ թագաւորին քովը գալիս ատենը կը տեսնէ որ թագաւորը աթոռին վրայ նստած էր, և պահապան զօրքերը շուրջին բոլորուած կայնած էին մէկ գեղեցիկ և զուարճալի տեղ մը. պահապան զօրաց 10,000 ը կ'ըն մարդ՝ և 20,000 ը երկի մարդ էին։

Այս Տահիւմի թագաւորութեան երկիրը՝ Վրանդեան ուղիանոսի մօտ՝ Կուինեա ըստած ընդարձակ նահանգին ցամաքաւորը շատ բարեբեր երկիր մըն է. ուստի Վիլիքիի ուրիշ տեղերուն նա յեղով բաղմամարդ տեղերուն մէկն է. բերքերն են մարացորեն, կորեկ, թուզ, գետնախնձոր, ֆառուլ, բոլորալ, լեմոն, և տաք երկիրները բուսած բաները ամենն ալ հոս ինքնաբոյս են։ Ինկիլիզները կուտալու են. փղի և շան միս ուտելու մէջընդին սովորական է, հասարակօրէն կարիճ և սրտոտ մարդիկ են. իրենց թագաւորը շատ կը սիրեն. և առաջը ներկայացած ատեննին երեսի վրայ կը պառկեն որ փորերնին գետինը կուգայ. և քրքրելին գետինը քրքրելով յարգութիւն կուտան։ Վրանդի գետնին աղիկը ըլլայ նէ թագաւորին կը նուիրեն. որ կ'ուզէ իրեն կ'ընէ. կ'ուզէ զինուոր կ'ընէ. կ'ուզէ կը ծախէ, կ'ուզէ մէկուն կը շնորհէ։

ԱՅԳԱՅԻՆ

Եւրոպոյ կաթողիկոսը Սար Լիւիս, ասկէց քանի մի ամիս առաջ վախճանած ըլլալով, ազգին եկեղեցականները և աշխարհականները միաբան հաւանութեամբ ընտրեցին Սըրբան Լաբուլայ եպիսկոպոսը, որ ազգին կաթողիկոսութեան աթոռը ժառանգէ։ Եւ որովհետեւ հին ժամանակէ ի վեր այս ազգիս կաթողիկոսութեան ընտրուած անձին թագաւորական հրովարտակով հաստատուիլը՝ Կոստանդնուպօլսոյ Հայոց Պատրիարքին բարձրագոյն գուռը խրկած ծանուցական աղերսագրովը կ'ըլլայ, Այս անգամին ալ ասորոց ազգը իրենց ընտրութիւնը եկեղեցականաց և աշխարհականաց բաղմակները գրովին վեհափառ Պատրիարքին ծառուցեր էին. որ արքայական նոր բարեկարգութեանը համեմատ յատուկ հրաւիրանաւ սեպտեմբեր ամսոյ 5 ին ուրբաթ օրը հոգեւոր ժողովոյն անդամները Պատրիարքարանը կանչելով առաջարկեց. և անոնք ալ ասորոց ազգին ընտրութիւնը վաւերացունելով աղաչեցին Սըրբան Պատրիարքին, որ յիշեալ արժանաւոր եպիսկոպոսին կաթողիկոսութեան աստիճանին և պատուոյն հաստատութեան վերաբերեալ հրովարտակը առնելու միջոցները ի գործ դրուին։

Իրողութեամբ վիճակը քիչ մը ատենէ ի վեր առանց հոգեւոր հովուի մնացած ըլլալով՝ այն վիճակին բաղմամբ հայազգի ժողովուրդը հովուներու արժանաւոր մէկը պէտք էր։ Կոստանդնուպօլսոյ սուրբ Հրեշտակապետ եկեղեցոյ հոգեխորատ քաւորիչ արժանապատիւ Տ. Վրիգորիս ծայրագոյն վարդապետը այս պաշտօն և հոգեւոր գործս կատարելու յանձնառու ըլլալը հոգեւոր ժողովոյն անդամները իմանալով, և յիշեալ Վրիգորիս ծայրագոյն վարդապետին ալ ասանկ պաշտօնի մը արժանաւոր ըլլալու յատկութիւնները ունենալը գիտնալով, ըստ որում նոյն հոգեւոր ժողովոյն անդամ էր, հաճեցան ասոր Իրողութեամբ առաջնորդ ըլլալուն. և սեպտեմբեր 5, ուրբաթ օրը եղած յատուկ ժողովքին մէջ իրենց հաճութիւնը գրով տալով սրբազան Վեհափառ Պատրիարքին՝ աղերսեցին որ Իրողութեամբ առաջնորդութեան յիշեալ անձինը վրայ հաստատուելուն պէտք եղած արքայական հրովարտակը ուղերսագրովը շնորհէ։

Իրողութեամբ վիճակին աթոռանիստ վանքը սովոր

բարբար Սըրբորիս վանքն է. և նոյն առաջնորդութեան կցորդ են նաև Խաչկոյ վանքը և Կարմիր վանքը. ուստի այս վանքերուս ալ առաջնորդութիւնը վերայիշեալ արժանապատիւ նորնոր առաջնորդին յանձնուած է. որպէս զի իրեն արժանաւոր դատած անձինքը այն վանքերը վանահայր ընտրէ. և ամեն կերպով բոլոր վիճակին կրօնական և բարոյական և ուսումնական յառաջագիմութիւնը հոգայ։

Թէ հոգեւոր ժողովը և թէ ազգը բոլոր ի մասնաւորապէս և խոհական Տ. Վրիգորիս ծայրագոյն վարդապետին արթուն և բարեջան հոգորդութեանը վրայ վստահ են. որ ասոր հոգեւոր իշխանութեանը ժամանակը աստուածային շնորհիւ Իրողութեամբ և վիճակաց բնակիչներն ալ ազգին հոգեւոր յառաջագիմութեանը վրայօք իրենց առաջնորդին ջանիցը գործակից ըլլալով փորձ մըն ալ անոնք կը ներկայացնեն աշխարհի, թէ մէկ վիճակին առաջնորդը գիտուն և խոհեմ ըլլայ նէ՝ այն վիճակը որ քան առաջ կ'երթայ։ Վնանկ յառաջագիմութեան առաջնորդին ջանքը և հոգը բաւական չըլլար. առաջնորդ ի գործ դնելով սրտեղ հասցընող բուն երկրացոյ ջանքն ու գործակցութիւնն է։

Ի վերջոյ ազգը եպիսկոպոսը, որ երբեմն Թոփալ թու և անկէց ետքը Իրողութեամբ առաջնորդ էր, և ժամանակէ մը ի վեր Կոստանդնուպօլսոյ Եփէմիլ լէ գուրսը սուրբ Փրիկէ անուամբ կառուցեալ հիւանդանոցը կը կենար, ծոծրակը (էնքոն) մէկ վերջ մը հանելով՝ այն վերջը փառ վերջի (կանկրէնայի) փոխուեցաւ. որով ամսոյ 4 ին իրկուան գէմ վախճանեցաւ. և ամսոյ 5 ին ուրբաթ օրը եկեղեցական հանդէսով իւր բարձր աստիճանին վայելուց կերպով թաղման կարգը կատարեցաւ, և թաղուեցաւ պալլէլէ գերեզմանատունը։

Սըր ազգէն թէպէտ ծովեղերեայ տեղեր բընալիներ կան, և անոնց մէջ ալ մանր լէփթի նաւերով ծառայողութիւն ընող քանի մը նաւաւորներ կը գտնուին. բայց ասոնք բոլորն գտնուելէն առաջ նաւարկութիւն ընող հին նաւաւորներուն պէս հեռու տեղեր երթալէն կ'ըզուշտան. մօտ տեղեր կ'երթան. և սովորաբար անոր կը նային որ ծովեղերէն շատ չի հեռանան։ Ինքիմիտու նաւահանգստէն մինչեւ Իդրէնուէրիէ՝ Ինքիմիտու լէփթի մը ծամբայ ընող նաւաւոր մը ի հարկէ համար ձախութեան զատ վարպետութիւն ալ պիտի ունենայ, որ իրեն անձանթ գտնուած ծովերուն մէջ ծամբայ գտնելու կարող ըլլալուն վստահի։ Ուստի հանգուցեալ Պօղոս պէյը Կոստանդնուքի, որ երբեք և գոյութեան արժանի բաները կը ծանցնար և քաղաքութիւն կ'ուտար, անգամ մը Խաքէնուէրիէ գտնուած ատենը քաղաքին նաւահանգիստը մէկ օտար լէփթի մը տեսնելով և միտալով յի ըլլալը հանգընալով երբ իմացաւ որ Ինքիմիտուէն է, և նաւաւորը հայ մըն է՝ Եղալթի Խաքէնուէրի, նաւաւորը քովը կանչել տուաւ և շատ սեր ցրեց. և սրտին փափաքը յայտնեց ըսելով. երանի թէ ազգիս մէջ ասանկ ծարար նաւաւորներ շատային, որ ազգիս մէջ վաճառականութիւնը աւելի ծաղկէր, և աւելի շահաւոր ըլլար։

Այս յիշեալ նաւաւորը պարտքի տակ լինալով այս պատմածէս քանի մը տարի ետքը, և պարտքը վճարելու գիւրութիւն մը չի կրնալով ունենալ իրեն հարկ սեպեց այս տարի իւր նաւը ծախել և պարտքէն ազատիլ։ Ինքիմիտու գեղեցիկ և գովելի ոգւով ասանկ վարպետ նաւաւորի մը յարգը ծանցած ըլլալուն մէկ ապացոյց մը ցրեցնել ուղեցին. իրենց մէջ ընկերութիւն մը ըրին ստակ ժողվեցին, մարդուն ծախու հանած նաւուն գինը ամբողջ վճարելէն ետքը երբ որ նաւը այն ընկերութեանը եղաւ, նաւուն նաւապետ վերստին նոյն Եղալթի Խաքէնուէրի, որպէս զի ըստակ վստաւի կի և ապրի։ Վիլիզ մէկ հանձարեղ կերպ մըն է մարդուն ձեռք բռնելու. նեղութեան աղաւթը առանց ցրեցնելու թէ ողորմութիւն կուտան. և բանը անանկ վիճակի մը մէջ բերել՝ որ ասկէց ետքը նաւը նորէն ծախելու ըլլալով անդարմանելի նեղութեան մէջ լինայ. որովհետեւ ասկէց ետքը նաւը իրենը չըլլալով՝ այն նաւով միայն ստակ վստաւելու կարողութիւն ունի. նաւը ծախելու և վստաւելէն ետ մնալու իշխանութիւն չունի։

տառոց ուժը կը գտնեն։ Այս մարդս՝ որուն գործոյն և աստիճանին ամենեւին յարմարութիւն մը չունէր ձեռքի ուժ ունենալը, սովորական ուժով մըն ալ կրնար բաւականանալ, բայց ինչպէս կ'երեւի, կ'ուզէր որ ամեն/բանի մէջ արտաքոյ կարգի մարդ մը ցրեցնէ զինքը, սարճեցաւ որ ինքն ալ ձեռքի ուժ ունի եղեր զարմանալի. և ասոր փորձ ընել առաջարկեց ըսելով. 10 հօսայ ծանրութիւն կրնամ մէկ մատով վերցնել։ Շուտ մը մէկ տալ բախով մը 10 հօսայ տալ (մերձիմէկ) բերին գրին առաջը որ վերցնէ. մատով վերցնելու ըսել իբրէն մատին յօգուածը տեղէն խախտեցաւ. քանի մի շաբթուան իրեն բան բացուեցաւ։

Սաքիւնի Կոնստանտին Կարապետ մարդիկ շատ կը ցաւին քանի մը գիրքերու կորուստան վրայ. մանաւանդ անանկ գիրքերուն, որոնց մէկ մասը կայ և մէկ մասը միայն կորսուած է. ուրովհետեւ մնացածէն կը հասկըցուի կորսուածին օրատուականութիւնը. և կորսուելուն վրայ ցաւը ըն ալ կորսուածին յարգութեանը չափով կ'ըլլայ։

Տիտոս Լիւիսին յորինած հռոմայեցոյ պատմութիւնը որ թէ լեզուին և թէ ոճոյն համար շատ երեւելի և յարգի է, մինչեւ հիմա ըմբան չի կար. գրադէտները գտնուածին չափը կամայ ահամայ բաւական կը սեպէին, բայց մնացածին ալ կը փափաքէին։ Դոյնսէմիտ գերմանացի գիտնականը շատ աշխատութեամբ այս գրքիս պակասը լեցուցած էր, բայց գրադէտաց փափաքը չէր կրցած լեցնել. առաջ աշխատութիւնը անհնար էր որ Տիտոս Լիւիսի բուն իրեն գրութեանը համեմատի։

Սոսերոս Բրուսիայի Պէտլին քաղաքի թագաւորական գրաստան վերակայուն հին մագաղաթեայ գրուածքները խառնել իբրէն Տիտոս Լիւիսի կորսուած գիրքերուն կտորին մէկը գտաւ։ Այս մագաղաթներս՝ աստուածարանութեան վարդապետ Պ. Հայն անուն գիտնականը Սոսերոսի ծախու առեր և Պէտլինու յիշեալ գրաստանը տուեր էր։ Վրապետը այս գրուածս Պէտլինու գիտութեանց ձեմարանին յանձնեց որ քննեն. անոնք ալ քննելով գտան և որոշեցին որ Վրապետի առաջին գործն գրուած գիր է. ըսել է՝ նոյն իսկ հեղինակին ատենները կամ քիչ ետքը գրուած։ Լրտուած է այն պատմութիւնը, որ Սոսերոսի մէկ բանասէր մը այն ատենը մինչեւ Հռոմ գնաց Տիտոս Լիւիսի տեսնելու և հետը տեսութիւն ընելու համար։ Կարելի է որ այս մարդս անոր շինած պատմութիւնը օրինակեց կամ օրինակել տուած, և հետը Պէտլինիս բերած ըլլայ. և այս կրողը այն ատենէն մը նացած ըլլայ։ Վրապետի ձեմարանը այն ատենուան գրքին ձեւն ալ չի կորսնցնելու համար՝ այս կտոր գրուածը ինչպէս որ է նէ պղնձի վրայ փորագրել կուտայ կոր, որ տղապետութեամբ օրինակները շատցնեն, և ասկէց ետքը կորսնցնելու վնասագէն ազատէ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Պէյոլու տօղրու եօլը Պ. Գիլիկայ վաճառականին Կոնստանտին Պարիզէն նոր ելող գաղղացի շէքիս մը իւրեւնալի էր։ Այս մարդը երբ արեւստին ձեռք քաղ վարպետ ըլլալուն իր խոսքանայ ամեն պէս իր խոսքան հանրեյ գիլիկայէն և աթան գիլիկայէն նաեւ ամեն իրար փառքիւ գիլիկայի իրարանեմէն ալ իւր գիլիկայի քով ասոնք ալ պիտի գիլիկայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԶԻՆՈՒՄ

Յիշ. Պ. Տէր կրդ. Չամբու
Սիրիւ Աւարտ։

Ի Պալի նոր խան։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՅՈՒՆԱՆՈՒՄԻ ՄԻԻԿԵՆՏԻՍԵԱՆ

ՕՐԱՆՆԵՐՆԻ ՆՈՒՐԵՐ

Միտիլի Կարիճոնիւն։ Սարգուս մէկը մէկ իւրն. ըջքի մը մէջ նստած ատենը ուժի վրայ խօսք կ'ըլլայ։ Բանի մը մարդոց ձեռքի և մատուցներու արեւ